

NORSK OLJEMUSEUM ÅRBOK 2006

Norsk Oljemuseum - 25 år!

Av Kristin Øye Gjerde

Foto: Espen Grønlie/
NOM

I 2006 var det 25 år siden Norsk Oljemuseum ble etablert med sitt første faste styre. Fredrik Hagemann, direktør i Oljedirektoratet, ble valgt til styreformann for den nyetablerte stiftelsen fra 12. november 1981. Jone Johnsen hadde da vært ansatt som leder for den kommende institusjonen i ett år. Finansieringen av driften var det Stavanger kommune som sto for, og formannskapet gikk på dette tidspunkt inn for å reise et museumsbygg på Ullandhaug.

Etter at Norsk Oljemuseum åpnet for publikum på Kjeringsholmen 20. mai 1999, har mange hatt en tendens til å glemme at museet egentlig har en mye lengre historie bak seg, og at det tok mange år før realiseringen av visjonen om et oljemuseum kunne la seg gjennomføre. Rundingen av 25 års merket for det første valgte styret er derfor verdt en markering med en historisk gjennomgang av hendelsene som lå til grunn for opprettelsen av museet.

Ideen om et oljemuseum

Ideen om et oljemuseum dukket opp allerede i 1974 under den første oljemessen i Stavanger. Det var daværende journalist i Stavanger

Kristin Øye Gjerde

(f. 1955) er forsker ved Norsk Oljemuseum, og er prosjektleder for Kulturminne Frigg. Hun er utdannet cand. philol med historie hovedfag ved Universitetet i Bergen. Hun har vært forfatter og medforfatter i en rekke bøker innen skipsfart, elektrisitetshistorie og lokallhistorie blant annet: **«Stavanger er stedet»** Oljeby 1972–2002 (2002).

Aftenblad, Jan Hagland, og informasjonskonsulent Lars Gellein i Stavanger kommune, som unnfanget den lyse ideen. På oljemessen var det utstilt flere modeller, blant annet en modell av Ekofiskfeltet - en fin anskueliggjøring av hva som var i ferd med å bygges opp ute på sokkelen. Hagland og Gellein fikk ordfører Arne Rettedal med på å be Phillips Petroleum Company om at Stavanger kommune kunne ta vare på denne modellen. Det første frø til et oljemuseum var sådd.

Oljevirksomheten var enda i sin spede begynnelse i Stavanger. Den første leteboringen på norsk sokkel hadde startet sommeren 1966, og tre år senere ble Ekofiskfeltet påvist og deretter satt i produksjon i juni 1971. Feltet var under full oppbygging da den første oljemessen ble avviklet. Friggfeltet og Statfjordfeltet var også funnet og under planlegging. Stavanger var erklært som oljehovedstad gjennom stortingsvedtaket i 1972 om etableringen av Statoil og Oljedirektoratet og at disse skulle lokaliseres til byen. De første condeepene var under bygging i Gandsfjorden, og alt i alt førte dette til mye virksomhet i byen. Men fremdeles var alt så nytt at det ikke var rart at tanken om et museum for den nye næringen, trengte litt modning. Ideen ble presentert for publikum og byens innbyggere i en reportasje i Stavanger Aftenblad av Jan Hagland 5. september 1974. Hans visjon var at: *«Et moderne oljemuseum er tenkt som et vindu mot Nordsjøen. Formålet er å vise publikum hva oljeindustri i videste forstand er.»*¹

I oktober 1975 sendte Lars Gellein et brev til Arne Rettedal, der han oppfordret kommunen å ta initiativ til opprettelsen av et oljemuseum i Stavanger. Ordføreren tok som vanlig raskt tak i saken, og ba om et notat fra Hagland, Gellein og byarkivar Bjørn S. Utne. En måned senere kunne gruppen legge fram et notat der det ble pekt på at oljevirksomheten på den norske kontinentalsokkelen allerede hadde foregått i ti år, og var blitt en meget viktig nærings- og industrivirksomhet for landet. Denne utviklingen ville utvilsomt fortsette i økende omfang i uoverskuelig fremtid. Konklusjonen var entydig: Det var viktig å opprette et museum med oppgave å ta vare på denne historien.

Den 18. desember 1975 ble museumssaken behandlet i formannskapet i Stavanger. Formannskapet vedtok å oppnevne et utvalg som i samarbeid med en rekke oljetilknyttede statlige institusjoner og private selskaper skulle undersøke behovet og mulighetene for etablering av et oljemuseum.² Det såkalte oljemuseumsutvalget konstituerte seg 2. februar 1976, og fungerte de neste fem årene som et midlertidig ansvar-

1 Notat av Jan Hagland, som vedlegg i brev til ordfører Arne Rettedal, datert 10. oktober 1975.

2 Oljemuseumsutvalget som ble oppnevnt av formannskapet i møte den 18. desember 1975 besto av: Disponent Ole Andreas Folgerø, formann, Geolog Lars Anders Myhre, Journalist Jan Hagland, Informasjonskonsulent Lars Gellein, Byarkivar Bjørn S. Utne, sekretær, Geolog Arne Lervik (Statoil), Direktør Fredrik Hagemann (Oljedirektoratet), Direktør Gordon Goering, Norsk Petroleumsforening/Phillips, PR-sjef Finn Arnesen, Norsk Petroleumsforening/Elf.

Norsk Oljemuseum om Alex. Kielland:

— Beviser må sikres for ettertida

Norsk Oljemuseum i Stavanger har i lengre tid arbeidet for å sikre seg viktig materiale fra Alexander Kielland ulykken. Siste tilvekst i samlingene er en 20 tonnns plattning som var plassert nesten øverst i boretårnet på riggen. Sjel om museet etter hvert har si-

kret seg en anseelig samling gjenstander og utstyr fra katastroferiggen, er det klart at viktig og interessant materiale er gått tapt. Eksempelvis er alle redivningsbåtene fra riggen kastet på søppeldynga.

ERIK THORING

Boretårnet på Alexander Kielland var ikke i bruk da ulykken skjedde. For museumsfolkene har likevel deler av tårnet interesse for å vise folk hvordan deler og konstruksjoner fungerer på bore-rigger generelt. Den 20 tonnns store plattningen, som i dag ligger lagret i Sandnes, ble brukt til å samle forskjellige utstyr til bruk i selve boreoperasjonen. Borestrenger, transportblokker og liknende er festet i plattningen som rager nesten helt til topps i boretårnet.

Konservator Jone Johnsen og samlingskonsulent Jan R. Johansen i Norsk Oljemuseum sier til RA at man tar vare på mest mulig av utstyret fra katastroferiggen. Noe av utstyret vil man knytte direkte til Alexander Kielland plattformen, og noe av utstyret vil bli brukt for å vise generelle sider ved oljevirk-somheten. De to understreker at det ikke er snakk om gransking i en tragedie. Museet er forpliktet til å gi et bredt spekter av norsk oljevirk-somhet, og da kan man ikke komme utenom Alexander Kielland. Det er videre av svært stor viktighet å sikre beviser for ettertida. Kanskje kan materialet om noen ti-år gi for eksempel metallurger ny og verdifull kunnskap, sier de to.

Norsk Oljemuseum var tidlig ute for å sikre seg ma-

Konservator Jone Johnsen (t.h.) og samlingskonsulent Jan R. Johansen registrerer og katalogiserer den 20 tonnns plattningen som i dag ligger i Sandnes. Bilde: Erik Thoring.

teriale fra ulykken. Granskingskommissjonen ble bedt om å ta vare på utstyr, som siden kunne vurderes av museets folk. Dette har bare i en viss grad skjedd, og blant annet er alle livredningsbåtene som ble tatt i land kastet på søppeldynga. For tiden er museumsfolkene opp-

tatt av at norske myndigheter sørger for å sikre de filmpoptakene som ble gjort av en britisk dykker i forbindelse med snuoperasjonen i fjor. Fotografen fikk ikke betalt for oppdraget, og nå er det et laboratorium i London som har filmene inntil de blir innløst. Etter

museets mening burde man for lenge siden sikret seg denne filmen som kan gi verdifull informasjon om plattformens beskaftenhet. Etter det man forstår vil det koste 20 000 pund å kjøpe den uredigerte filmen.

lig organ. De viktigste oppgavene var å utrede økonomiske rammer, organisasjon og ikke minst plasseringen av et museumsbygg. Disponent Ole-Andreas Folgerø ledet utvalget. 14. november 1977 leverte det en innstilling som ga uttrykk for at informasjon omkring oljevirk-somheten og dens samfunnsmessige virkninger var en nasjonal oppgave. Det ville derfor være rimelig at staten fullt ut skulle dekke utgifter til etablering og drift av museet.

Industridepartementet hadde også kommet på banen og hadde i brev, datert 18. juni 1976, uttalt at: *Departementet stiller seg i prinsippet meget positiv til et museum for norsk petroleumsvirksomhet. Man vil spesielt fremheve at det er meget verdifullt å realisere denne tanke så tidlig som mulig, for derved å sikre mu-*

seet materiale som ellers ville gå tapt. Men noen konkrete lovnader om statlig deltakelse kunne ikke departementet komme med.

Første etableringsfase

Før saken kom til behandling i Stavanger kommune, la finansrådmannen til i sin kommentar: *«Imidlertid er det all grunn til å tro at det vil ta noen tid å få avklart hvordan staten kan gå inn i prosjektet. Da det også haster med å få avklart saken, fordi en del verdifulle materiale ellers kan gå til spille, ser finansrådmannen det ikke mulig å avvente full avklaring. Som så mange ganger ellers synes det som om kommunen må gå foran, og sørge for at museet kommer i drift.»*³ Dermed ble det til at bystyret 30. oktober 1978 gjorde vedtak om å opprette museet som en selvstendig institusjon (stiftelse) i samarbeid med Stavanger kommune, og samtidig oppnevne et nytt interimstyre på ni personer som skulle utarbeide et detaljert forslag om drift og virksomhet i etableringsfasen. Kommunen påtok seg det økonomiske ansvaret som nå ville komme. Budsjettet for 1980 var på kr. 300.000. Ole-Andreas Folgerø ble valgt til leder også for interimstyret. En av de første oppgavene ble å ansette en konservator. Jone Johnsen, som var utdannet arkeolog og hadde erfaring blant annet med oppbyggingen av Jernaldergården i Stavanger, ble tilsatt i stillingen fra 1. april 1980.

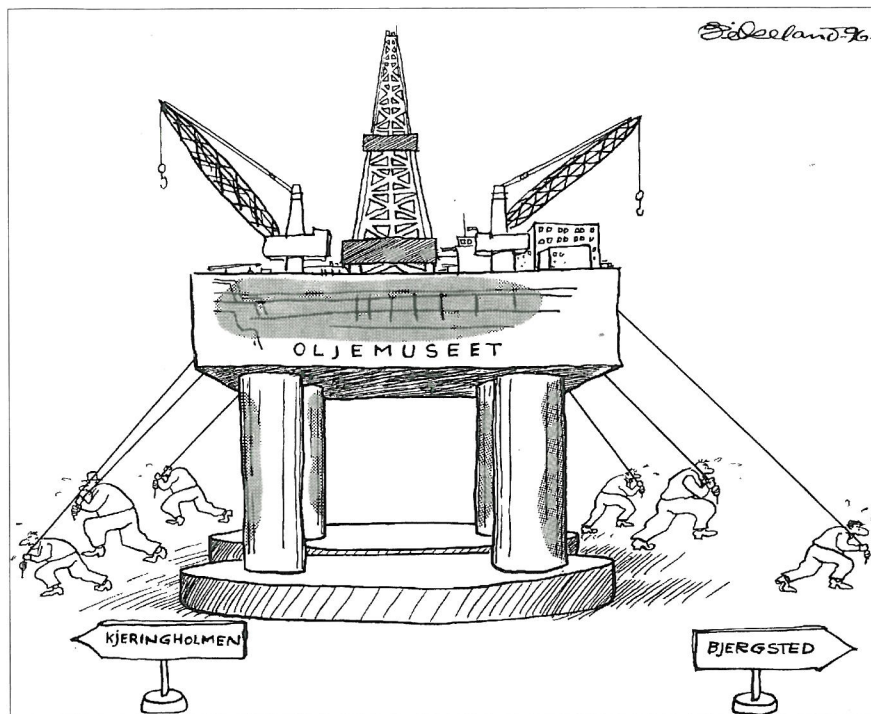
Museets første kontorlokaler ble innredet i Tjodolvsgate 65. Herfra organiserte Johnsen innsamling av utstyr og materiell. Han begynte i stillingen to dager etter «Alexander L. Kielland» havariet, og fikk dimensjonene i oljevirkosheten kastet inn over seg helt fra starten. En av de første oppgavene var å organisere et klipparkiv over alt som ble skrevet om den katastrofale ulykken. Etter bare ett år i jobben kunne Johnsen skryte av å ha modellen av «West Venture», Norges og Stavangers første boreplattform, og det første «juletreet» på Ekofisk (en stor undervannsventil) i sin samling.⁴ For å stille ut gjenstander brukte museet blant annet et utstillingsvindu i «Undergangen» i Stavanger Sentrum. Men mesteparten av de innsamlede gjenstandene ble, da som nå, satt på lager i Dusavik.

Arbeidet med sikring av driften begynner

En prioritert oppgave for den nye konservatoren var fra første dag å arbeide for en sikker finansiering av virksomheten. Målsettingen på sikt var at museet skulle bli en statsinstitusjon. Interimstyret mente at det i så fall ville være naturlig å legge museet under Olje- og energidepartementet. Vanligvis var det Kirke- og undervisningsdepartementet som hadde ansvaret for museene, men på grunn av fagtilknytningen så en det naturlig å tenke annerledes. En slik finansieringsmodell ble brukt

3 Formannskapssak nr. 315, «Norsk Oljemuseum i Stavanger», behandlet 6. oktober 1978.

4 SA, «Oljens første samler» av Jan Hagland.

også for en del andre statlige museer som postmuseet, jernbanemuseet og forsvarsmuseet.⁵ Kirke- og undervisningsdepartementet var på dette tidspunkt heller lite villig til å ta det nye oljemuseet under sine vinger. Byråsjef Sigve Gramstad uttalte: «Det synes i øyeblikket lite aktuelt å forestille seg museet som et fremtidig statsmuseum under kirke- og undervisningsdepartementet. Alternativet for dette departementet vil være at museet går innunder tilskottsordningen for halvoffentlige museer. Hvorvidt det over tid bør defineres et administrativt og økonomisk ansvar for Olje- og energidepartementet i forhold til dette museet, vil måtte være opp til Olje- og energidepartementet å vurdere. Vi vil for vår del se positivt på en eventuell etablering av et slikt ansvar.»⁶ Spørsmålet om hvem som skulle ha ansvaret for oljemuseet i tillegg til Stavanger kommune, var dermed uavklart.

Hva skal museet drive med og hvor skal det ligge?

For å begrunne oljemuseets berettigelse var det viktig å klarlegge hva museet skulle drive med. Det ble nøyere beskrevet i vedtektene for museet, som interimstyret kunne presentere 9. januar 1981. I §2 var museets formål beskrevet:

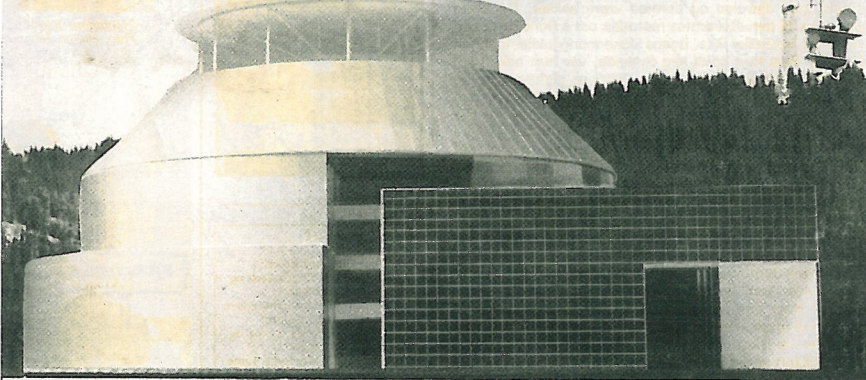
- a. Museet skal samle materiale og legge dette til rette for forskning omkring petroleumsvirksomheten og dens virkninger på det norske

5 Brev fra Norsk Oljemuseum til Det Kgl. Olje- og energidepartement, datert 10. september 1980.

6 Byråsjef Sigve Gramstad i brev til Olje- og energidepartementet, datert 7. oktober 1981.

Norsk Oljemuseum med nybygg:

RIKSMONUMENT PÅ ULLANDHAUG

Norsk oljevirkosomhet skal få sitt eget riksmonument i Stavanger. I går kveld fikk generalforsamlingen i Norsk Oljemuseum planene for et eget ny-

bygg til 78 millioner kroner på bordet.

Dette bygget (bildet) skal ligge ved det allerede etablerte miljøet på Ullandhaug.

SIDE 5

samfunn; teknisk, økonomisk, sosialt, politisk og kulturelt.

- b. Museet skal stille sitt materiale til disposisjon for andre forskere, og samtidig drive selvstendig forskning på de felter innen museets virkeområde der dette faller naturlig.
- c. Museet skal anskueliggjøre og spre kunnskap om petroleumsvirksomheten.
- d. Museet skal legge vekt på å informere om petroleumsvirksomhetens virkning for det norske samfunn.⁷

Målsettingene var ambisiøse for en enmannsorganisasjon med litt kontorhjelp. Økonomien var stram, og det var ikke rom for ekspansjon. Driftsregnskapene for 1981 og 1982 ga et underskudd på til sammen over kr 300.000.

I mellomtiden pågikk lokaliseringsdebatten. Interimstyret foretok en ganske detaljert utredning omkring hvilke forhold det burde tas hensyn

⁷ Bystyresak nr. 69/1981, Vedtekter for Norsk Oljemuseum. Den 21. oktober 1983 ble museet registrert som privat stiftelse hos fylkesmannen i Rogaland.

Fra 1984 til 1997 holdt Norsk Oljemuseum til i Løvdalsgate 1. Eiendommen var eid av Stavanger kommune. Foto: Sigurd Tang Wa/NOM

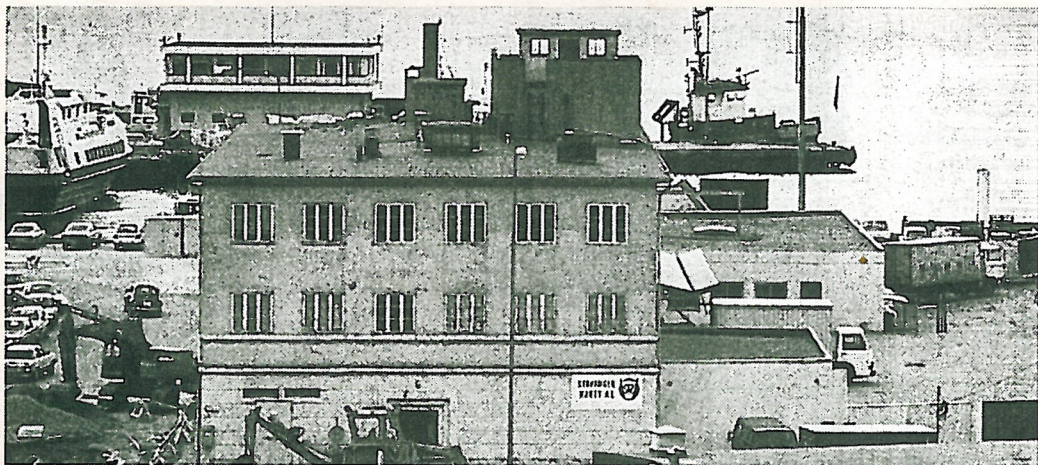

til ved plassering og vurdering av arealbehovet. Det ble lagt stor vekt på at museet skulle være en forskningsinstitusjon og ikke bare en utstilling. Ikke uventet ble derfor konklusjonen at en plassering i universitetsområdet på Ullandhaug ville være det beste. Men i forhold til publikum kunne andre alternativer være bedre. *Valget vil være avhengig av hvilke momenter man velger å prioritere, men interimstyret kan vanskelig se at andre steder har så klare fordeler at de oppveier de utvilsomme positive trekk ved en lokalisering til Ullandhaug.»*⁸

Museet flyttet etter hvert inn i Løvdalsgate 1. I 1984 var det foruten direktør ansatt samlingsleder, kontorfullmektig og kontorassistent på deltid. Den lille organisasjonen arbeidet videre for å konkretisere hvilke behov et nytt museumsbygg skulle dekke, planlegge museets bemanning når det kom i drift, og samtidig prøve å trappe opp mot et slikt mål. I 1985 ble det ansatt bibliotekar i halv stilling. Museet var tidlig ute med å registrere samlingen på data. Det kommunale bidraget var i 1985 kommet opp i 1,025 mill. kroner og var hovedinntektskilden. For å være synlig hadde museet en utstilling på 50 m² i Atlantic Hotell. Oljemuseet var dessuten stolt av å være representert med egen utstillingsavdeling under «Norwegische Tage» i Tyskland 1983. Oljemuseet samarbeidet med NIFO (Norsk Industriforening For Operatørselskaper) om vandretstillinger. En egen prosjektgruppe arbeidet med planleggingen av et nybygg. Finansiert av Statoil kunne arkitektfirmaet Torsvik og Thesen ved utgangen av 1985 presentere tegninger av et bygg på en tomt på Ullandhaug, vis á vis Oljedirektoratets nybygg.⁹

8 «Norsk Oljemuseum. Innstilling til Stavanger bystyre om museets plassering», datert 5. februar 1981.

9 Norsk Oljemuseums, årsmelding 1985.

Ordfører Kari Thu mener Norsk Oljemuseum bør plasseres på Slakthuskaien i Stavanger. (Foto: Roy Storvik).

Oljemuseet må ligge på Stavanger havn

Ordfører Kari Thu vil ha museet i et maritimt miljø

I Houston: JOHN OVE LINDØE

Norsk Oljemuseum bør ikke bygge på tomten som museet har fått på Ullandhaug. I stedet bør museet plasseres i et maritimt miljø der det hører hjemme. På selve Stavanger havn, nærmere bestemt på Slakthuskaien, sier ordfører Kari Thu til Aftenbladet.

Kari Thu forteller at hun politisk vil arbeide aktivt for å få til en framtidig løsning for oljemuseet nede i havnemiljøet i stedet for på Høgskoleområdet på Ullandhaug. Og hun har følgende begrunnelse for å få plassert vårt nasjonale oljemuseum i selve havnemiljøet i oljehovedstaden Stavanger:

– Hovedpoenget er at dette som blir vårt nasjonalmuseum over denne viktige næringen må ligge i det miljøet olje- og gassvirksomheten foregår. Og virksomheten er knyttet til havet og det maritime. Samtidig vil et oljemuseum plassert på Slakthuskaien bli en ny og viktig sen-

trumsattraksjon og skape fornyet interesse for sentrum i Stavanger. Museet blir en del av et større kultur- og fritidstilbud som vi nå vil bygge ut i tilknytning til Kulturhuset som blir liggende nokså nær et framtidig oljemuseum, sier Kari Thu. Ordførerens planer for oljemuseet inngår også i en tenkning om framtidig bruk av Stavangers indre havnemiljø som har visse paralleller til det som skjer på Aker Brygge i Oslo. Når indre havn mister sin tidligere store betydning for trafikkområde, må arealene fylles med nye aktiviteter. Et spennende oljemuseum med utsikt ut mot havnen og Byfjorden vil sam-

men med Kulturhuset gi nye tilbud til publikum utover det som finnes av shopping- og restauranttilbud i sentrumsområdet.

Ordføreren opplyser til Aftenbladet at planene ennå ikke er tatt opp politisk. På dette stadium er de imidlertid kommet med i forarbeidene til en ny plan for Stavanger storsentrum som er under arbeid i kommuneadministrasjonen. Styret for Norsk Oljemuseum har stilt seg positivt til ideen om å gi museet en plassering nær sjøen uten at den konkrete tanken om Slakthuskaien er tatt opp med styret. Oljemuseet har fått tildelt en tomt på Ullandhaug, men den kan med fordel omdisponeres til utdanningsformål, sier Kari Thu. Ideen med å legge et museum til Ullandhaug oppsto fordi man mente museet ville ha nytte av å være tilknyttet forskningsmiljøet på Ullandhaug.

– Så små som avstandene er i Stavanger, kan kontakten med Ullandhaug-miljøet like-

vel fungere godt selv om museet plasseres på havnen, sier Kari Thu.

– Når kan et oljemuseum stå ferdig på Slakthuskaien?
– Det er det ingen gitt å si i dag, jeg er selv medlem av finansieringskomiteen for museet, og det er ikke så lett å reise midler til formålet i dagens økonomiske situasjon. Men vi må gjøre det vi kan for å få museet realisert, selv om det har en kostnadsramme til mellom 70 og 80 mill. kroner.

– Men vil ikke et oljemuseum på Slakthuskaien komme i direkte konflikt med kystgodsterminalen på Kjerringholmen?

– På lengre sikt vil det skje store forandringer når det gjelder det framtidige trafikkmønsteret for sjøveis godstrafikk i Stavanger-området. Men godstrafikken til og fra terminalen på Kjerringholmen kan likevel fungere ved siden av et nytt oljemuseum i mange år framover, sier Kari Thu.

Museet får Slakthustomten på Kjeringsholmen

Debatten om lokalisering av museet tok seg nå opp i lokalavisene. Det var flere innlegg om at museet heller burde bygges i sentrum og helst til sjø. Slakthuskaien ble nevnt som et aktuelt alternativ. 27. april 1987 kom et utspill fra Stavangers ordfører: «*Oljemuseet må ligge i Stavanger Havn. Ordfører Kari Thu vil ha museet i et maritimt miljø*», sto det i Stavanger Aftenblad. Ordføreren mente at Slakthuskaien var riktig sted. Bystyret diskuterte tomtesaken i desember 1988. Da kom også Sandvigå i Bjergsted opp som et alternativ, men dette forslaget ble lagt til side. Den 6. februar 1989 besluttet Stavanger bystyre å tildele Slakthustomten på Kjeringsholmen til oljemuseet. Museets styreformann Hagemann var glad for utfallet av saken, og ønsket nå å utlyse en arkitektkonkurranse. Hagemann uttalte entusiastisk: «*Dette skal ikke bare være et museum som folk besøker når de er i Stavanger. Folk skal komme til Stavanger for å se oljemuseet*». Gjenbruk av det gamle slakthuset ble vurdert som uaktuelt. Litt overraskende viste det seg at Slakthustomten ikke lå direkte til sjø! Hurtigbåtterminalen og holdeplass for drosjer var i utgangspunktet tildelt tomtene som lå nærmest kailinjen. Det måtte derfor videre arbeid til overfor Havnevesenet og Stavanger kommune for å se litt mer fleksibelt på disponeringen av hele Kjeringsholmområdet.

Selv om kommunen hadde bidratt med gratis tomt, begynte det å reise seg kritiske røster til at kommunen skulle finansiere nesten 100 prosent av driften. Kulturstyret innstilte i 1989 på å redusere tilskottet til oljemuseet med 50 prosent.¹⁰ Så galt gikk det ikke, men fra 1989 ble tilskuddet fra Stavanger kommune redusert til kr 906.000 (77 prosent av inntektene) fra kr 1.166.000 (80 prosent av inntektene) året før.¹¹

Ny giv i museumsarbeidet

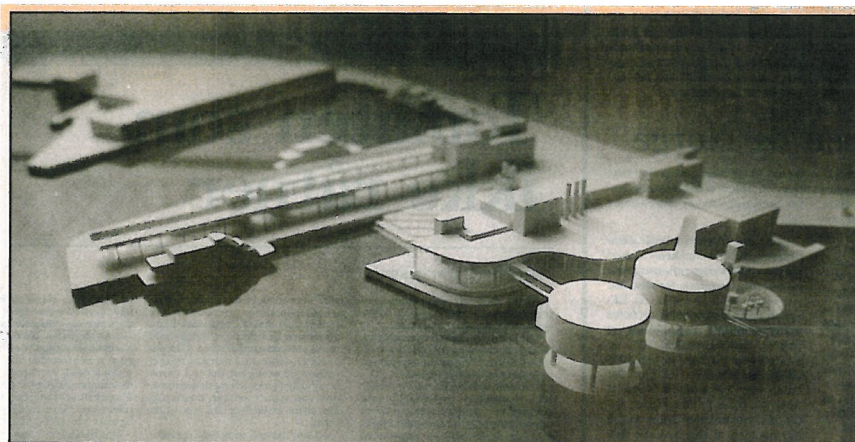
Museet som tidlig hadde flagget at det ønsket å være en forskningsinstitusjon, innførte nå en ny tradisjon. Den første årboken ble utgitt i 1990 med årsberetning fra 1989. Fredrik Hagemann skrev i lederen: *Museet skal, i tillegg til å være et opplevelsessenter som viser aktiviteten på norsk kontinentalsokkel, også tilrettelegge for forskning omkring oljeindustriens betydning for Norge. Årboken skal fange opp vesentlige utviklingstrinn innen industrien selv.*

Årboken inneholdt en artikkel som presenterte «Hva er Norsk Oljemuseum?» Deretter var det to artikler med grunnlag i arbeidet for å skrive norsk oljehistorie: «Industripolitiske valg. Hvem skulle drive oljevirkksomheten?» av Olav Erik Areklett og Helge Ryggvik og til sist «Da Stavanger ble valgt som sentrum for oljeleting på norsk sokkel» av Gunnar Nerheim. Årboken har siden den tid blitt utgitt hvert år uten avbrudd.

Innsamling av gjenstander, foto, avisartikler, litteratur og så videre fortsatte. Jone Johnsen kunne i 1993 stolt fremvise ca 2000 objekter av

¹⁰ Norsk Oljemuseum, styremøte 28. september 1988.

¹¹ Regnskapsoversikt Norsk Oljemuseum fra 31.12.1989.

«Vingtor og Sleipner» gikk helt til topps i arkitektkonkurransen for Kjerfingholmen. Bildet viser oljemuseet i forgrunnen. Hurtigbåtterminalen ligger bak, mot Joreholmen. (foto: Pål Christensen)

SA 9/11-92

Oslo-arkitekter helt til topps:

Vant på Kjerfingholmen

Sivilarkitektene Ivar Lunde og Morten Løvseth fra Oslo gikk helt til topps i arkitektkonkurransen for oljemuseum og hurtigbåtterminal på Kjerfingholmen i Stavanger. Førstepremien er på 300 000 kroner.

Arkitektene har med sin løsning «Vingtor og Sleipner» snudd opp

og ned på den fordelingen av tomt som hittil har vært mest framme i lyset. Arkitektene foreslår oljemuseet plassert mot Børevig, mens hurtigbåtterminalen legges på den nordøstre delen av Kjerfingholmen som vender mot Joreholmen. Havnebassenget utvides betydelig mot Joreholmen.

Juryen skriver i sin bedømmelse at prosjektet har et høyt arkitektonisk kvalitetsnivå, både i dialogen mellom bygg av ulike karakterer og i forholdet til bystrukturens avgrønsning mot Havværingen. Arkitektene roses for både dikterisk kraft og stor innlevelse. To prosjekter deler andrepre-

mien og mottar hver 150 000 kroner. Det ene er kalt «Kjerfingfeltet med terminal» og er laget av Oslo-firmaet ØKAW A/S.

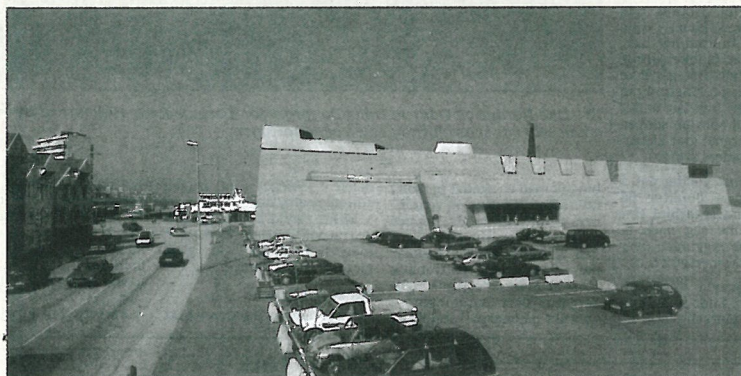
Det siste premierte bidraget er kalt «Et dykkehjem». Det er laget av firmaet HRTB A/S, også det hjemmehørende i Oslo.

verdi for norsk oljehistorie. Blant disse var en liten kuleventil som var skyld i utblåsingen på Ekofisk 2/4 Bravo i april 1977, og hydrofonen som indirekte utløste katastrofen på «Alexander L. Kielland» plattformen 27. mars 1980. Flere kostbare utstillingsmodeller som oljeselskaperne hadde fått laget gjennom årene var også gitt som gaver til museet.

«Vingtor og Sleipner» vinner arkitektkonkurransen

I mai 1992 utlyste styret for Norsk Oljemuseum og Stavanger havnestyre en åpen, norsk arkitektkonkurransen om utformingen av et nasjonalt oljemuseum og ny hurtigbåtterminal på Kjerfingholmen. Konkurransen samlet 48 innsendte forslag. Lunde & Løvseth Arkitekter AS vant med et forslag under mottoet «Vingtor og Sleipner». Juryen lot seg begeistre av arkitektenes ideer om at bygget i seg selv skulle skape assosiasjoner som fremhevet museets forskjellige temaer. Blant annet kunne den lange steinkledte bygningskroppen mot museumsplassen tolkes som det norske grunnfjellet som stiger opp av havet. Denne dannet inngangsporten til det store utstillingsrommet inspirert av landskapet mot sjøen. Kaifrontens buede form symboliserte kystlinjen med de store deltaene som ble dannet i geologiske urtid, og som førte løsmasser ut i havet. Mens de runde installasjonene i sjøen lignet oljeplattformer i havet. Det særpregede bygget på 8990 kvadratmeter skulle gi rom for utstillinger, kafe, møtelokaler, bibliotek, arkiver og kontorplasser.

Klagemuren?

Dersom Oljemuseet blir bygget på Kjeringsholmen – slik politikerne har bestemt – vil vi få en svært iøynefallende forandring i bybildet. Går du langs kaikanten fra Aftenbladet mot Hurtigbåtterminalen, vil du bokstavelig talt møte vegg! Utsikt mot sjø og båttrafikk er da blitt erstattet med en 11 meter høy (!) og 77 meter lang (!!!) murvegg. Skrekk og gru! Vi kan allerede nå tenke oss hvordan uttrykk som "Klagemuren" og "Skammens mur" vil bli brukt på folkemunne. Heldigvis er det ennå håp. Men det haster! Nå gjelder det å få flest mulig – både innenfor og utenfor bystyret – til å få øynene opp for hva som er i ferd med å skje. Derfor er en folkeaksjon på gang. Selve aksjonen finner sted fra torsdag i denne uken – da vil vi gjøre oss sterkt gjeldende i bybildet. Målet er å samle inn minimum 10.000 underskrifter til støtte for aksjonen.

Vi støtter Folkeaksjonen!

Vi ønsker Oljemuseet velkommen, og vi er overbevist om at den beste plasseringen er i Sandvigå/Bjergsted. Da unngår vi også å måtte flytte Hurtigbåtterminalen til Fiskepiren.

Richard Johnsen	Bernt Anton Pedersen	Jacob Dreyer
Einar Hedén	Trygve Wallem	Kåre Dreyer
Kristin Lønningdal	Hild Sørby	Thomas Middelthun
Harald Sommerfeldt Schmidt	Liv Torjussen	Ulf Noer
Jan Velde	Gunnar Holdt-Aanensen	Egil Eik
Olav T. Laake	Leif Middelthun	Frederik Hansen
Leif Buch Hansen	Egil A. Wyller	Ivar Andreassen
Torjer Meling	Jon Storækre	Kirsten Middelthun
Alf Aadnøy	Johan Lilleheim	Børge Husebø
Erling Sømme Kielland	Andreas Helliesen	Andreas Cappelen
Bjørn A. Lorentzen	Rolf Egelandsdal	Hilmar Egeli

Folkeaksjonen for Oljemuseet i Bjergsted

Folkeaksjon mot lokalisering på Kjeringsholmen

Til tross for de spenstige arkitekttegningene som nå lå til grunn, fortsatte debatten om lokaliseringen av museet i lokalavisene. Det var ikke minst konkurransen mellom oljemuseet og hurtigbåtterminalen som hisset opp

stemningen. Det var snakk om å flytte hurtigbåtterminalen til Fiskepiren, og dette var mange i forretningsstanden motstandere av. De fryktet en død by.¹² Stavanger Aftenblad foretok i desember 1995 en opptelling over inntatte leserinnlegg om saken. Tallet ble 29, og alle minus en ville ha museet bygget andre steder enn på Kjerringholmen. De fleste gikk inn for Sandvigå i Bjergsted. Klimaks i lokaliseringsstriden kom i april 1996. Da startet flere av byens «kjente navn»: «Folkeaksjonen for Oljemuseet i Bjergsted». Målet var å samle inn minimum 10.000 underskrifter til støtte for et museum der. Bygningen som allerede var planlagt og tegnet på Kjerringholmen ble betegnet som «Skrekk og gru! – Klagemuren og Skammens mur». Bybildet, og utsikten i denne del av havnen ville bli ødelagt mente aksjonistene. Men selv om «Folkeaksjonen» klarte å samle inn 18.000 underskrifter (!) forandret det ingen ting. Mange politikere pustet lettet ut: «*Den intense debatten hadde vært et mareritt for stavangerpolitikkerne*», skrev en avis senere.

Aksjonistene var også en utfordring for oljemuseets styre. De meldte seg inn i museets venneforening i den hensikt å kunne påvirke beslutningen rundt nybygget fra innsiden. Imidlertid hadde de meldt seg inn for sent til å ha stemmerett ved det første årsmøtet. Senere ble vedtektene endret slik at venneforeningen ikke lenger hadde noen innflytelse. Venneforeningen anket saken inn til Justisdepartementet uten at anken ble tatt til følge.¹³

Finansiering og bygging

I 1996 kom innsamlingen av midler til nybygget i mål. Arbeidet i finansieringskomiteen, som i siste fase ble ledet av Ole Melberg, hadde startet i 1993.¹⁴ Totalt 165 millioner kroner måtte til for å dekke kostnadene. Selve bygningen kostet 141 millioner kroner, og utstillingsdelen 24 millioner kroner. Staten dekket nesten en tredjedel (60 millioner) - og lokale myndigheter, oljeselskaper, oljeindustrien og organisasjoner resten. 700 bedrifter ble kontaktet av innsamlingskomiteen før hele beløpet var sikret. Starten av byggearbeidet fant sted i juni 1997. Arne Rettedal som på ordførerkontoret i 1974 hadde «gitt grønt lys» for museumsplanene, var en av tilskuerne. Han mente at: «*Oljemuseet kommer noe seint*».¹⁵

Krevende arkitektur, avansert teknikk og vanskelige tomteforhold gjorde byggeprosjektet til en spesiell utfordring. I løpet av en byggetid på 22 måneder reiste museet seg i stein, glass og betong. Stavanger fikk et nytt signalbygg! Kunsthistoriker Hild Sørby skrev i sin anmeldelse

¹² RA, «Frykter død by», 29. september 1994.

¹³ Referat fra styremøte i Norsk Oljemuseum, 18. september 1996 og 17. januar 1997.

¹⁴ RA, «Skal samle inn 100 mill.», datert 21. september 1993.

¹⁵ RA, «Oljemuseum til 165 millioner», datert 18. juni 1997.

Kong Harald foretok den offisielle åpningen av Norsk Oljemuseum 20. mai 1999.

Direktør Finn T. Krogh og styreleder Arne Franck-Nielsen bistår med å holde snoren.

Foto: Bitmap

av bygget at «Det finnes neppe en bygning i dette landet som så tydelig signaliserer sin funksjon som Norsk Oljemuseum. Sjelden ser vi det meningsbærende artikulert så klart og utvetydig i arkitekturen som her.» Institusjonen ble vurdert som meget viktig i nasjonal sammenheng også ut fra sine innholdsmessige kriterier: «Den viktigste museumsoppgaven i Norge i dag» uttalte blant annet formannen i Norsk Museumsforbund, Erik Rudeng.

I følge en markedsvurdering utført av Asplan Viak ville det være mulig å finansiere driften på grunnlag av billettinntektene.¹⁶ Rundt 200.000 besøkende ble sett på som et sannsynlig resultat. Senere ble disse forventningene justert til det halve av museets styre, mens Aftenbladet i følge en egen beregning hadde tro på 70.000 besøkende som et sannsynlig tall.¹⁷ Til sammenligning var det ca. 74.000 besøkende i 2006 – et resultat som museet er godt fornøyd med. Oljemuseet har siden åpningen i 1999 og fram til i dag vært det best besøkte museet i Rogaland.

Museet åpner

20. mai 1999 kunne Norsk Oljemuseum flytte inn i sitt arkitekturroste nybygg på Kjeringsholmen. Det hadde tatt lang tid og krevd mye engasjement fra mange personer for å komme så langt. Finn E. Krogh hadde da sittet i direktørstolen siden sommeren 1997 og ledet den hektiske fasen med å komme i mål. I byggeperioden hadde museet gratis kontorfasiliteter i Amocobygget for en økende stab. Organisasjonen som skulle

¹⁶ Markedsvurdering av Norsk oljemuseum Stavanger. Sluttrapport, datert 14. februar 1995.

¹⁷ SA, «Oljemuseet kan bli et varig millionsluk», 24. januar 1994.

ta seg av museets mange oppgaver når det sto ferdig, begynte å ta form. Det var et krevende arbeid for en rekke mennesker å få bygget reist og gi utstillingen form og innhold.

Kong Harald foretok den høytidelige innvielsen av Norsk Oljemuseum. I sin tale utdypet han blant annet museets viktige rolle som fremtidig informasjonsbærer om norsk oljevirksomhet:

«Den norske oljehistorien spenner over et tidsrom som i historisk perspektiv er kort, men som i innhold omfatter en grensesprengende epoke i nasjonens utvikling. Det er en epoke som fortjener et museum mens historien ennå skrives. De kapitler som skrives vil ganske sikkert også få sin plass i dette hus i fremtiden. Slik sett vil Norsk Oljemuseum ha muligheter for å bli et senter som formidling av allmenn kunnskap om en av vårt lands viktigste virksomheter. Det er en stor glede for meg å kunne erklære Norsk Oljemuseum for åpnet.»